

Slovenski dom

Štev. 123.

V Ljubljani, sreda 1. junija 1938.

Leto III

Položaj po občinskih volitvah na Češkoslovaškem in angleška prizadevanja Za ureditev ČSR po švicarskem vzgledu

Praga, 1. junija. V uradnih političnih krogih smatrajo, da je napetost polegla in da je nevarnost, ki se je pred osmimi dnevi zgrnila nad državo, za enkrat odstranjena. Govor, ki ga je imel nemški propagandni minister dr. Göbbels v Dessau, kjer je govoril o nemški zunanji politiki, pa je dokaz za to, da bi se tisti, ki mislijo, da je vse mirno, hudo varali. Pravo delo se sedaj šele začne. — Dr. Göbbels je podčrtaval miroljubnost Nemčije, toda ta miroljubnost hoče biti oborožena. Razne vesti o razdelitvi sveta med Italijo in Nemčijo je imenoval izlive bujne domišljije, toda na Češkoslovaškem se »dogajajo izvajanja in kršitve meje« in je torej brezpredmetno, da se zapadne vesile obracajo na Nemčijo glede miru, marveč bi se morale obrniti na Prago. Te besede jasno napovedujejo, da bo Nemčija še vedno posvečala veliko pozornost dogodkom na Češkoslovaškem.

V zunanjem ministertvu potrjujejo, da je angleški poslanik v Pragi Newton prišel vprašati, kaj je za možnostjo, da bi češkoslovaška vlada preklicala vojaške ukrepe in mobilizirane poslala zopet domov. Toda zunanji minister Krofta je angleškemu poslaniku razložil, zakaj je praska vlada te ukrepe sklenila in zakaj jih ne more in ne sme preklicati, dokler trajajo vzroki, ki so jih narekovali. Angleški poslanik je moral sporočiti svoji vladi v London, da so razlogi praska vlade za podaljšanje vojaške pripravljenosti tako uvidni, da jih je moral odobravati kot modre. Na drugi strani pa pričakujejo sedaj v Pragi stvarne predloge angleške vlade za ureditev manjšinskega vprašanja. Anglija bi se rada skrbila v srednji Evropi in bi seveda šla na to, da se razdor med vlado in sudetskimi Nemci čimprej odstrani. Slišalo se je po Pragi celo o tem, da naj bi po angleškem nasvetu češkoslovaška vlada povabila posebno komisijo

švicarskih upravnih strokovnjakov, ki naj bi češkoslovaški vladi pomagali pri ureditvi pokrajinskih avtonomij na isti način, kot imajo samoupravo švicarski kantoni. V Pragi se boje, da ne bi angleški nasveti preveč podčrtali federalističnega načina ureditve češkoslovaške države, ker bi pri najboljši volji praska vlada tež gotovo mejo ne mogla iti.

Zelo zanimivo je bilo tudi poročilo, ki ga je vlada dobila o potovanju voditelja madžarske manjšine dr. Geze Szüllöja v London, kamor je bil povabljen od angleške vlade same. V Londonu so dr. Szüllöja brez ovinkov vprašali, kakšno stališče zavzema do češkoslovaške države in kaj bi madžarska manjšina storila, če bi prišlo do vojnih zapletov. Madžarski voditelj je tamkaj izjavil, da madžarska manjšina priznava češkoslovaško državo in želi v državi ostati, toda če bi »nastopili nepredvideni dogodki«, bi si morala madžarska manjšina pridržati pravico, da ponovno prouči stališče, ki ga bo zavzela. Praska vlada je z zadovoljstvom ugotovila, da zadržanje madžarske manjšine položaja v dneh zadnje krize v ničemer ni obteževala.

Zelo pa je presenetila uradne kroge objava uradnega poročila poljske vlade po uradni poročevalni agenciji »Iskrac«. Besedilo izjave se glasi: »Češkoslovaška kriza je notranja zadeva te države, toda vojaški ukrepi, ki jih je storila praska vlada, so položaj v Evropi le poslabšali. Evropskega miru s mobilizacijo češkoslovaške vojske ni mogoče ohraniti, ampak samo s tem, da se vse zmote zadnjih 20 let, zagrešene na polju manjšinske politike, priznajo in popravijo. Stališče Poljske se lahko obeleži na sledeči način: 1. Poljska ne bo nikdar privolila v to, da bi se pravice Poljakov, ki žive na Češkoslovaškem, okrnile. 2. Poljska zahteva, da naj takoj preneha

propaganda Kominterne, ki se širi iz Prage.« — Iz tega sklepajo v Pragi, da se je Poljska več ali manj pridružila politiki »osi Rim—Berlín« in da v sporu med veliko Nemčijo in malo slovansko Češkoslovaško moralno podpira Nemčijo.

Iz Pariza prihajajo o Pragi pomirljive vesti. Tudi tamkaj poudarjajo, da kriza še ni mimo in je nevarnost, da se kasneje v kakšni novi obliki zopet ne pojavi. Potrebno je za to, da praska vlada čim prej začne reševati manjšinska vprašanja, da bo odstranjen vsak izgovor za kakšno nova nasilstva. Toda v Parizu ne odobravajo angleških predlogov, da naj bi se Češkoslovaška spremenila v nekakšno zvezno državo, kajti ves politični red v Evropi je sedaj odvisen od strnjene in neodvisne češkoslovaške države. Praga naj ne gre predaleč s koncesijami, ki bodo samo glad nasprotnikov povečale. Celo Flandin, ki je bil do zadnjega velik zagovornik sporazuma z Nemčijo, se je sedaj ohladil in pravi, da izkorišča Nemčija manjšinsko vprašanje na Češkoslovaškem samo kot pretvezo in kot sredstvo za druge velikopotezne svetovno-politične namene. Isto je Rusija pred vojno počela z idejo slovanstva, ki ji je bila dobra pretveza za njeno delovanje na Balkanu.

Italijanske vesti, ki prihajajo semkaj, svari pred prevelikim optimizmom. Menda se je tudi v italijanskih vladnih krogih precej usidralo mnenje, da narodnostni statut, kot ga predlaga praska vlada, ne bo zadostoval in da bo treba spremeniti državno ustavo po švicarskem vzgledu. Iz Rima prihajajo semkaj tudi svari, naj praska vlada ne posluša preveč prišepetavanja sovjetske vlade.

V glavnem vladu v Pragi prepričanje, da se vrača obdobje, v katerem bo mogoče začeti s stvarnim delom za ureditev manjšinskega vprašanja.

Položnice

za obnovitev naročnine so priložene celotni nakladi današnjega »Slov. doma«. Prosimo, da se jih takoj poslužijo vsi, ki jim je konec maja iztekla plačana naročnina ali imajo kaj zaostanka. Štev. položnice 10.505.

Vesti 1. junija

Prihodnji svetovni evharistični kongres bo leta 1940. v Nici. Tako je sklenil mednarodni odbor za pripranje evharističnih kongresov pod predsedstvom namurskega škofa Leylena na seji v Budimpešti.

Vso lastnino bivših romunskih strank je dobilo s posebnim zakonom v upravo pravosodno ministrstvo. Bivše stranke morajo svoje premoženje oddati v mesecu dni.

Poljsko-madžarski trgovski dogovor so podpisali včeraj v Varšavi. Po njem se bo poljski izvoz na Madžarsko zelo povečal.

Imenovanje veleposlanikov med Romunijo in med Poljsko pomeni novo utrditev vojaških in političnih zvez med obema državama, piše glasilo poljskega generalnega štaba »Poljska zbrojnica«.

Estonski zunanji minister Seldter je prišel na uradni obisk v finko prestolnico Helsinke.

Mussolini je veliki mojster križarske vojne za obrambo človeštva, kar je pokazal s svojo pomočjo za nacionalno Španijo. Tako je izjavil italijanskim listom general Millan Astray, ki vodi špansko zastopstvo, katero je prišlo na proslavo italijanskega dneva o solidarnosti z nacionalistično Španijo.

Veliko politično amnestijo za 15 letnico turške republike pripravlja vlada v Ankari. Amnestijski zakon bo v kratkem sprejela poslanska zbornica.

V Rimu je umrl knez Pietro Lancia Di Sealea, ustanovitelj češkoslovaških legij med svetovno vojno v Italiji.

V Braziliji so odstavili vse predsednike tujih političnih in drugih organizacij ter na njihova mesta imenovali častnike braziljske vojske.

Odposlanstvo angleškega letalskega ministrstva, ki je nakupovalo v Ameriki letala za angleško vojsko, se je vrnilo v London. Z njim je prišlo nekaj ameriških letalskih inženjrov.

Kongres za proučevanje zunanje-političnih vprašanj se bo začel jutri v Milanu v navzočnosti zunanje ministra Ciana.

Italijanski vladar je v Tripolitani obiskal več italijanskih naselbin, kjer so ga kolonisti navdušeno sprejemali. Včeraj je s svojo jahto odpoval iz Tripolisa v Italijo.

Politične zveze med Češkoslovaško in Rusijo se morajo pretgati, ker je tako bo mogoče rešiti Evropo usodnega vpliva iz Moskve. Tako prepričanje je po mišljenju italijanskega tiska dobil angleški odposlanec Strang pri obisku v Pragi. Strang je zdaj odpoval v Berlin.

Bivši avstrijski kancler dr. Schuschnigg je, kakor izjavljajo nemški uradni krogi, še vedno interniran v svojem stanovanju na Dunaju ter zavračajo vesti tujih listov, da so dr. Schuschnigga narodni socialisti odvedli v koncentracijski tabor Dachau ali da so ga celo spravili s sveta.

Poljski industrijski minister Roman se je včeraj vrnil iz Berlina v Varšavo.

Angleško-nemška pogajanja za ureditev bivših avstrijskih dolgov, ki so se začela preteklo soboto v Berlinu, so se včeraj ustavila in je moralo angleško zastopstvo iti po nova navodila v London.

Pred švicarskim zveznim sodiščem v Bernu se je začela razprava proti 22 ljudem, povečini tujcem, ki so v Švici imeli organizacijo za preskrbo rdeče Španije z orožjem. Pri tem so služili ogromno denarja. Samo eden od njih je z orožjem naredil v enem mesecu posla za 440.000 švicarskih frankov.

9541 mrtvih in ranjenih so imeli italijanski prostovolci na španskih bojiščih. Tako pravi italijansko uradno poročilo.

Švicarski olimpijski odbor je na svoji zadnji seji sklenil, da se Švica ne bo udeležila olimpijskih iger v Tokiu, če ne bo Japonska vsaj eno leto pred igrami, to je 1939, končala vojne s Kitajsko.

Delovni minister v barcelonski vladi in predsednik ene od barcelonskih delavskih zvez, Gonzales Pena, je bil ubit na aragonskem bojišču, ko je pregledoval tam rdeče čete.

Na italijanskih vseučiliških športnih tekmah v Napoliju je sodelovalo nad 3000 študentov, ki so jih po izbirnih tekmah na posameznih vseučiliških poslali tja.

V Berlinu preključe poročilo angleškega lista »Daily Graphic« o razgovoru, ki ga je njegov dopisnik imel s Hitlerjem, češ da je poročilo zlagano.

Velik predor za abesinsko cesarsko cesto skozi gorovje Termabere pri Dessiju so končali te dni. Predor bo tako skrajšal ovinek, po katerem je zaradi gorovja morala cesta do zdaj, in bo olajšal promet v deževnem času.

Mednarodni zbor za moderno prirodoslovje se je začel včeraj v Varšavi. Udeležujejo se ga številni učenjaki svetovnega slovesa, ki proučujejo najnovejšo prirodoslovno podmeno.

Primas Španije, toledski kardinal Goma y Tomás, je včeraj odpoval iz Budimpešte na Dunaj.

Osrednji italijanski korporacijski svet v Rimu ima že več dni seje pod Mussolinijevim predsedstvom. Na njih razpravljajo o cenah žita, elektrike, vode in o prevoznih tarifah.

Češkoslovaška vlada je izgnala francoskega časnika Andreja Germaina, dopisnika pariškega dnevnika »La Republique«, češ da je svoja poročila zjemala samo iz nemških virov.

140.000 avstrijskih otrok bodo do konca letošnjega leta poslani na rejo v vzgojo v Nemčijo.

30 smrtnih obdobje je izreklo vojaško sodišče v Moskvi nad nameščenci Družbe za pomorski promet na severu. Na smrt so bili obsojeni zaradi tega, ker so baje dajali napačna vremenska poročila in s tem skušali uničiti sovjetske brodovje v Severnem ledenem morju.

Pariški nadškof kardinal Verdier na Slovaškem

Praga, 1. junija. Pariški nadškof kardinal Verdier je dospel včeraj dopoldne v Nitro na Slovaškem. Čeprav pariški nadškof ne prihaja na uraden obisk, mu je vendar prebivalstvo vse okolice pripravilo svečan sprejem. Mesto je bilo vse v zastavah. Na občinskem domu, na katedrali ter skoraj na vseh drugih hišah so razobešene slovaške in papeške zastave. Na češkoslovaški meji v Ostrihomu je kardinala msgr. Verdierja pozdravil nadškof v Nitri msgr. Metka, dalje vladni svetnik Niansak ter predstavnik pokrajinskega predsednika Slovaške. Pariški nadškof je s svojim spremstvom takoj odšel proti Nitri. Najprej so ga pozdravili pred stolnico, nakar je daroval sv. mašo. Kardinal Verdier je bil gost msgr. Metka do danes zjutraj, nakar je odpoval v Galanto, kjer ga je čakal salonski vagon, s katerim se je odpravil v Kromeriz. Tu bo gost msgr. Prečana, olovskega nadškofa. Od tam bo odpoval kardinal Verdier v Prago.

Bratislava, 1. junija. AA. ČTK: Potovanje kardinala Verdiera od meje pa do Nitre je bilo triumfalno. Slovaki, pa tudi Madžari so najpriščneje pozdravljali visokega gosta. Ljudje so prihajali k progi in narodnih nošah in kardinal je z okna svojega voza blagoslovljal množico. V Nitri je francoskega kardinala čakala velika skupina konjenikov in slovaških narodnih nošah in godba je zaigrala obe himni. Po vseh cerkvah so zvonili z vsemi zvonovi. Vsa Nitra je bila v češkoslovaških in francoskih zastavah in mestni župan je

pozdravil visokega gosta v latinščini. V svojem odgovoru je kardinal rekel, da ne prihaja kot uradna osebnost, ampak kot prijatelj češkoslovaškega ljudstva. Danes bo francoski prelaz potoval naprej v Olomuc.

Ameriški Slovaki v Pragi

Praga, 1. junija. o. Odposlanstvo ameriških Slovakov, ki so prinesli s seboj izviren pittsburske pogodbe, ki daje Slovakom v okviru skupne češkoslovaške države popolno avtonomijo, je včeraj dospelo v Prago. Ni znano, ali bo vlada stopila v stike z odposlanstvom ali ne. Voditelj odposlanstva je dopisniku poluradne agencije Havasa izjavil naslednje:

»Nismo prišli v Prago, da bi kaj vsiljevali češkoslovaški vladi, vendar pa smo pooblašeni, da izrazimo željo, da naj vlada da Slovakom tisto, kar nam gre na temelju pogodbe v Pittsburgu in v okviru ustave. Mogoče se bodo zgodile kakšne spremembe, če pa bodo od nas zahtevale kompromis, tedaj moramo izjaviti, da mi za to nismo pooblašeni.«

Praga, 1. junija. AA. (Havas) Slovaki narodni poslanec Karel Sidor, znan po svojih simpatijah do Poljakov, ki je imel sestanek s poljskim zunanjim ministrom Beckom je izjavil, da je bil ta njegov obisk čisto vljudnostnega značaja. Sidor je pristavil tole: Med Češkoslovaško in Poljsko je prišlo do razgovora, ki bo omogočil splošno razčiščenje odnosov med obema državama.

Reuter poroča: Po najnovejših poročilih iz Granollasa, je bombardiranje nacionalističnih letal ubilo 500 ljudi. Dosele je potegnili izpod razbityh 430 trupel. Mesto Granollasa ima normalno okoli 10.000 ljudi, zadnje čase je pa število njegovega prebivalstva precej poskočilo zaradi pritoka beguncev iz raznih krajev Španije.

500 novih učiteljev Varčevanje pri dodelitvi učiteljev

Belgrad, 1. junija. AA. Državni proračun za leto 1938/39 je odobril imenovanje 500 novih učiteljev. Število oddelkov brez učnih moči pa je že v letošnjem šolskem letu mnogo večje. Zato se je pokazala potreba po varčevanju pri dodelitvi učiteljev, tako da dobe v novem šolskem letu potrebno število učiteljev vsi kraji, kjer so utemeljeni razlogi za ohranitev sedanjega števila oddelkov. Da bo prosvetno ministrstvo moglo učiteljske moči pravilno porazdeliti, je naročilo bankim upravam, da reducirajo tiste oddelke na šolah, kjer po sedanjem številčnem stanju šolarjev ni potrebnega števila rednih obiskovalcev šol, vendar tako, da se vsem za šolo godnim otrokom vendarle omogoči obiskovanje šole. Ta ukrep prosvetnega ministrstva je zbudil ponekod neutemeljeno bojazen, da bodo sploh ostali brez osnovne šole, zato so se začeli obračati do prosvetnega ministrstva s prošnjo, da se njihova šola ne ukine. Toda namen prosvetnega ministrstva ni ukinitve šol, ki imajo vsaj približno predpisano število otrok, temveč, da se z združitvijo oddelkov z majhnim številom otrok v oddelke z večjim številom šolskih obvezancev, kjer to velikost šolskih prostorov dopušča, izvede kar najsmotnejša porazdelitev šolskih moči. Razumljivo je, da bodo

82. rojstni dan sv. očeta

Rim, 1. junija. Včeraj so v Vatikanu in Castel Gandolfo svečano proslavili 82. rojstni dan sv. očeta. Zjutraj je eskadra 9 italijanskih vojni letal poletela preko Castel Gandolfa. Zvečer je bila v cerkvi v Castel Gandolfo zahvalna verska svečanost. — Pri tej priloiki so ga obiskali cerkveni prelati, diplomatski zbor in številne ugledne osebnosti v njegovem letem bivališču Castel Gandolfo ter mu iskreno čestitali k visoki starosti. Papež Pij XI. je daroval sv. mašo v svoji kapelici, na kar je sprejemal čestitke.

Med drugimi je sv. očetu poslal brzjavno čestitko tudi predsednik francoske republike Albert Lebrun. Sv. oče se je za brzjavko takoj brzjavno zahvalil in poslal predsednikovi družini in vsej Franciji svoj apostolski blagoslov.

Kardinal Pacelli se vrača v Rim

Ljubljana, 1. junija. Garnitura madžarskega rednega brzjavaka, ki mu je bil priklonjen salonski voz državnega tajnika kardinala Pacellija z drugimi, za spremstvo določenimi vozovi, so priklonili na Pragerskem dunajskemu brzjavaku, ki je prispel z nekajminutno zapužo davi ob 6.13 v Ljubljano. Vsi vozovi so bili zagnjeni. Vlak je ob 6.17 odpejal dalje proti Rakeku. Na glavnem kolodvoru je zaradi zgodnje ure odpadel vsak sprejem in pozdrav državnega tajnika, Nj. Eks. kardinala Pacellija.

Vatikanski državni tajnik kardinal Pacelli se je odpravil sinoči ob 18 s posebnim vlakom. Na postaji so se od njega poslovili predsednik madžarske vlade Imređy s člani vlade in mnogo drugih uglednih osebnosti. Zbralo se je tudi mnogo ljudstva. Od regenta admirala Horthyja se je bil kardinal in državni tajnik Pacelli poslovil že v kraljevskem gradcu. Državnega tajnika je do italijanske meje spremljal madžarski primas kardinal Szeredy.

Zaplemba imetja romunskih strank

Bukarešta, 1. junija. m. Romunski Službeni list objavlja zakon, po katerem je dobil pravosodni minister upravo nad premoženjem bivših romunskih političnih strank. Premoženje bivše »Železne garde« je konfiscirano v korist državnega fonda in sicer po zakonu o zaščiti države. Premoženje ostalih strank cenijo na 80 milijonov lejev in bo z njim razpolagalo pravosodno ministrstvo. Premoženje bodo vrnili predstavnikom bivših političnih strank le v tem primeru, če bodo na podlagi nove ustave ustanovljene stranke in če se bo prijavilo zadostno število ljudi, ki bi dokazali, da so pomagali ustanoviti omenjeni strankin fond.

Ladja, polna bencina, je eksplodirala blizu grškega pristanišča Salamina. Goreči bencin se je razlil po morju tako, da je morje vse naokrog celo uro dolgo bilo v ognju.

Bolgarska poslanska zbornica je sprejela zakonski načrt za odobritev vseh odlokov, ki so jih izdale razne bolgarske vlade od leta 1934 dalje, ko je bil spremenjen državni red in odpravljena zbornica.

pri urejanju tega vprašanja vpoštevane vse okoliščine, ki narekujejo pravilno ureditev zadeve, kakor n. pr. pismenost posameznih krajev, število šolobveznih otrok, velikost šolskih učilnic itd., skratka vse tisto, kar zahteva in teres šole, naroda in države. Prosvetno ministrstvo smatra za svojo dolžnost, da o tem obvesti javnost.

(Iz pisarne prosvetnega ministrstva, oddelek za osnovne šole.)

Siloviti letalski boji in bombardiranja v Španiji

Saragossa, 1. jun. o. Nacionalistična vojska je na vseh predelih južnega bojišča včeraj napredovala in zasedla več važnih strateških postojank, zlasti gorskih vrhov. Čete generala Varele so zavzele vas Sarrión, ki leži 37 km južnozahodno od Teruela ob cesti proti Valenciji. Na bojišču pod Teruelom in pri Albocaceru so se vladni oddelki morali povsod umakniti in prepustiti nesprotniku svoje utrjene postojanke. Na bojišču pri Ebru so nacionalisti zavzeli pogorje Sierra Nevada in vrhove, ki obkrožujejo mesto Vilares ter cesto v Sagunto. Povsod igra glavno vlogo letalstvo na obeh straneh.

Posebni Havasov dopisnik poroča: Zjutraj malo pred 9 je 5 nacionalističnih letal vrglo kakih 20 bomb na mesto Granollasa. Napad je bil tako nenaden, da ni mogel nihče zbežati v okolišnja, ki so jih nekaj zgradili v mestu in v okolici. Skoraj vse bombe so padle v središče mesta. Prav ta čas je bilo na glavnem trgu ogromno ljudi, ki so nakupovali živež po tržnicah. Ena velika bomba je padla na glavno tržnico.

Ko se je polegel dim, se je tam, kjer je stala tržnica, pokazala prava slika klanja. Skoraj vsi, ki so bili v tržnici, so bili mrtvi. Podrli se je še del nove moderne tržnice in pokopal pod seboj mnogo ljudi. V glavni ulici Granollasa je porušeni 15 poslopji. Ena bomba je padla tudi na šolsko četrt. Na srečo večina otrok še ni bila prišla v šole.

Po prvih trenutkih zmede so takoj organizirali reševanje. V mestno bolnišnico so prenašali ranjene. Mrtvašnica je bila pretesna za tolikšno število mrtvih. Zato so mrtvece nosili kar na pokopališče in jih tam drugega poleg drugega polagali ob pokopališkem zidu. Na vsakega mrtvega moškega pride pet mrtvih žensk ali otrok.

Posebnemu Havasovemu dopisniku je mestni župan izjavil, da so letala merila na središču mesta.

Oče in hči pred velikim senatom

Sestra zasnovala umor brata?

Ljubljana, 1. junija.

Mirno in romantično naselje Trnjava pri Krašnji v kamniškem okraju je zgodaj 30. oktobra lani razburila silna vest, da je bil posestnik sin France Okorn, ki je bil drugače zelo varčen, skoraj škrtast, a podjeten, najden na vrhnem delu kozolca v senu z dvakrat razbito glavo, ves v krvi. Bil je že mrtev. Takoj je bilo očitno, da je postal France Okorn žrtev zahrbtnega umora, izvršenega ponoči in iz koristoljubja. Tega umora sta bila naposled osumljena oče, 75-letni Gašpar Okorn, posestnik v Trnjava in njegova hči, 33-letna Liza Okornova, ki je bila znana v vasi kot zelo nasilna in razburljiva ženska.

Proti njima uvedena kazenska preiskava je zbrala prav obtežljivo gradivo, zlasti mnoge indicije dokazuje, ki se vežejo v sklepno verigo. Kljub najnatančnejši preiskavi pa je ostala še do danes marsikatera podrobnost, kako je bil umor izvršen, nepojasnjena in tajinstvena.

Veliki senat ima danes nalogo, da ta tajinstveni umor pojasni in razplete. Veliki senat tvori g. sodniki okrožnega sodišča: Ivan Kralj kot predsednik ter kot sodniki: Ivan Brelih, Fran Kovač, Rajko Lederhas in Joža Kokalj. Javno obtožbo zastopa državni tožilec g. Branko Goslar.

Med občinštvom ni večjega zanimanja za ta grozen zločin, pa če pa je prišlo mnogo vaščanov in drugih iz okolice k razpravi, da poslušajo, kako bosta oče in hči sojena pred velikim senatom. K razpravi je vabljenih več pri. Razprava se je pričela ob 9.30.

Obtožena zločinstva umora

Državni tožilec je starega Gašpara Okorna in hčer Lizo Okornovo obtožil zločinstva umora po §-u 167/1, točka 1 in 4 kaz. zak., da sta ponoči 30. oktobra lani kot sesterila s sekuro do smrti pobila na domačem kozolcu spečega Franceta Okorna, ki je bil določen za prevzemnika očetovega posestva. Umor sta izvršila tako, da sta ga ponoči ali pa proti jutru s sekuro dvakrat udarila po glavi, mu prebila in zdrobila lobanjo, da je France Okorn zaradi otrpnenja možganov, izkva-vitve in razdrapanja možganov umrl, smrt je nastopila takoj in sta s tem groznim, bestialnim dejanjem usmrtila Franceta Okorna po zrelm predvarku in iz koristoljubja.

Oče gre k orožnikom

V razlogih obtožnica navaja vse indicijske okolnosti, ki obremenjujejo oboje obtožence in poudarja, da prihajata oboje obtožence pri svojih zagovorih v preiskavi do velikih protislovij.

Omenjenega dne okoli 7.30 zjutraj je prikorakal na orožniško postajo v Lukovico ter javil orožnikom, da je malo poprej našel svojega sina Franceta na domačem kozolcu pobitega do smrti. Orožniška patrula je takoj odšla na Okornov dom. Na domačem kozolcu na vrhnem delu, kamor so spravljali seno in kjer je imel pok. France Okorn svoje ležišče, so orožniki res našli Franceta O. mrtvega, negibnega ležeč v mlaki krvi. Na dveh mestih je imel globoko prebita lobanja. Bil je že hladen. Na kozolcu ni bilo opaziti nikakih znakov in sledov kakšnega ruvanja, kajti stari Okorn je trdil, da ga je moral potolči neki neznanec, ki ga je videl zjutraj sam pri kozolcu. Čudno je bilo tudi, da pes »Šekelj«, ki je zelo hud in čuječ, kritično nič ni nikdar zalajal in je pes imel navado vsakega tujca takoj prijeti, ko bi se njemu in kozolcu približal.

Orožniki so takoj ugotovili dejanski stan, odredili da je truplo ostalo na kozolcu do prihoda sodne komisije in uvedli prve poizvedbe za morilec, kajti očitno je bilo, da je France Okorn postal žrtev zahrbtnega umora. Pri sosedih so orožniki našli na razna namigavanja in tudi na razne okolnosti, ki so govorile za to, da sta Franceta umorila oče Gašper in hči Liza ali pa vsaj, da sta najeti osebi pomagala pri umoru.

Kakor je pokazala preiskava, sum ni bil ne-utemeljen.

Hudo sovraštvo sestre do brata

Kot važen indic je krivdo obeh obtožencev navaja obtožnica dejstvo, da je med pok. Francetom in sestro Lizo vladalo že dalj časa hudo, neizprosno, skoraj smrtno sovraštvo. O tem je umorjeni večkrat pravil raznim pričam in tudi svoji zaročnici Rozaliji Korošević, da ni doma vse v redu in da ga sestra hudo črti. France je bil določen za naslednika na očetovem posestvu. Ni pa mogel trpeti sestre Lize pri hiši, ker je živela neredno in nečedno. Zaradi neke verige sta se pred leti oboje ostro sporekla. V prepiru je France Lizo dejansko napadel in pretepel. Od takrat nista niti besede spregovorila.

Lizina sestra Frančiška por. Konjar je opisala napram priči Karlu Oražnu obtoženko kot hudo žensko prav nagle jeze. Liza sama je v preiskavi priznala, da je sovražila brata.

Peklenški naklep

Brata je začela tudi sovražiti, ker jo je večkrat podil z doma in jo zmerjal s pocestnico. Razmerje med očetom in sinom ni bilo tako napeto. Sin France je bil drugače marljiv, podjeten, varčen in soliden. Imel je precej prihrankov ter je denar posojeval celo očetu, ker je vedel, da mu bo naposled oče prepustil domačijo. France je kupčeval s suhimi gobami. Za trgovce je kupoval tudi kože. Očetu je vsega posodil 6500 din. Celotno zaročenke Rozike si je izposodil 1500 din, da jih je hitro dal očetu.

Obtožnica Liza je videla, da bo oče v kratkem domačijo prepustil sinu Francetu. Grizlo jo je pri srcu in v njej se je porodil peklenški naklep, da brata spravi s tega sveta in se sama poslasti posestva.

Obtožnica zanikata krivdo

Obtožnica nadalje poudarja, da oboje obtožence trdovratno zanikata vsako krivdo, trdeč, da je moral Franceta ubiti ponoči ali proti jutru kak neznanec. V preiskavi je stari Okorn navajal najrazličnejše okolnosti v svojo razbremenitev, toda zapletal se je v huda protislovja. Prav tako je skušala svojo nedolžnost in nekrivdo podpreti obtožnica Liza z raznimi indicij, ki pa slone na netrdni podlagi.

Niso izključena presenečenja

Liza se je skušala na vse načine opravičevati napram sosedom, govoreč: »France, kar je iskal, pa je dobil!« Z napetostjo pričakuje današnje obravnavo, kajti niso izključena presenečenja in presenečenja. Liza se zelo boji, da ne bi oče klonil pod težo indicij dokazov. Sama se je napram neki sojetnici izrazila:

»Bojim se! Če starega sodniki trdo primejo, pa bo vse zdal.«

Obtožnica sta mirno poslušala čitanje obtožnice. Sprva sta vztrajala pri svojih izpovedbah, podanih v preiskavi. Njiju zaslišanje ob sklepu lista še traja.

Občni zbor Ljudske univerze v Mariboru

Bogato kulturno in prosvetno delo — Lep program za l. 1938-39

Maribor, 31. maja.

Sinoči je imela Ljudska univerza svoj XI. občni zbor, na katerem je odbor podal bilanco prosvetnega dela te mariborske važne in ugledne kulturne institucije. Občni zbor je otvoril predsednik inž. Kukovec. V svojih daljših izjavanjih je podal strnjeno sliko celokupnega dela LU v pretekli sezoni 1937/38. V celoti je v tej poslovni dobi priredila LU 58 prireditev, in sicer 7 predavanj geografsko pokrajinskega značaja, 9 literarnega značaja s tremi literarnimi večeri, 8 naravoslovnih večerov, 4 predavanja gospodarskega značaja, 3 predavanja političnega značaja, 3 medicinska predavanja, 3 zgodovinska, 3 pedagoška, 7 predavanj v okviru antropološkega ciklusa, 1 glasbeno predavanje, 1 jezikoslovno, 1 iz aeronavtične in 3 kulturne filme. Poleg tega je bil prirejen tudi poseben ekonomski tečaj, ki ga je vodil prof. Crnek. V okviru tega tečaja sta bili 2 javni prireditvi in 12 predavanj v ožjem krogu poslušalcev. Obisk prireditve LU je bil zadovoljiv, saj je obiskalo vse te prireditve nad 8000 poslušalcev ali eno prireditev povprečno 120 poslušalcev. Največji obisk je bil 361, najmanjši 42. Dohodki za vsako prireditev povprečno 322 dinarjev. Najboljše obiskano je bilo predavanje prof. V. Petkovška o Triglavskem narodnem parku. Prav posebno pa je podprtal predsednik dejstvo, da se je dvignilo število predavateljev iz Maribora in okoliš. V celoti je predavalo 40 slovenskih predavateljev, 7 hrvaških, 2 češki (pisatelja in pesnika Novy in Hora) ter 1 francoski. Od letih je bilo 21 predavateljev iz Mariborske oblasti. V tem pogledu beleži mariborska LU razveseljiv napredek.

Izbrpemu predsednikovemu poročilu je sledilo poročilo o delovanju LU v Ptuj, ki je doslej tesno sodelovala z mariborsko LU. V teku svojega enoletnega delovanja je ptujska LU priredila 13 prireditev, ki jih je obiskalo okoli 2000 poslušalcev. Sledilo je izbrpemu poročilu tajnika prof. S. Bunca, nato poročilo prof. dr. A. Dolarja o izdaji statistične brošure ob 15. letnici LU. Nato je bila živahna

Nov divizionar v Ljubljani

Ljubljana, 1. junija.

Na mesto dosedanjega divizionarja, generala Lazarja Toniča, ki je bil premeščen kot komandant moravske divizije v Niš, je včeraj prispel v Ljubljano dosednji komandant moravske divizije, general Gjorgje Lukič, ki je bil v Nišu prav priljubljen.

General se je včeraj z jutranjim dolenskim vlakom pripeljal v Ljubljano. Na kolodvoru je odpadel vsak oficijelni sprejem. G. general je že prevzel posle divizijske komande.

Huda prometna nesreča

Ljubljana, 1. junija.

Še nobena avtomobilska nesreča, še noben karambol ni izzval tako živahnih komentarjev in debat v praviških, avtomobilskih, prevoznikskih krogih in med občinštvom sploh, kakor sinočni silovit karambol na križišču Miklošičeve in Tavčarjeve ulice. Na tem križišču, koliko pomnijo, je bilo že nešteto karambolov in nesreč. Je kraj, na katerem bi bil pač potreben prometni stražnik.

Od Uniona navzgor je okoli 18 vozil po Miklošičevi cesti radovljiški odvetnik dr. Šmajd. Ko se je bližal omenjenemu križišču je hotel zaviti v Tavčarjevo ulico in od tam voziti po Gosposvet-ski cesti v Radovljico. Pred križiščem je dajal predpisane signale. Ko je pravilno zavil v Tavčarjevo ulico, je nasproti v smeri proti Kolodvorski ulici privozil na motociklu šef policijske kuhinje g. Kotnik. Videč neizogiben trk, je skušal Kotnik motor ustaviti, prav tako je zavril dr. Šmajd avto. Karambol pa je bil zelo močan tako, da je vrgel g. Kotnika v loku daleč na hodnik, kjer se je udaril na rob pločnika na glavo in je dobil hujše poškodbe. Bil je nezavesten. Možgani so se mu pretresli. Z rešilnim avtom so nezavestnega Kotnika prepeljali v bolnišnico. Kotniku je davi nekoliko odleglo in je prišel k zavesti. Sam pravi, da se nikakor ne more spominjati, kako je prišlo do nesreče, ki je bila po značaju stodeletna in ne zadene nobenega vozača, zlasti pa ne odvetnika dr. Šmajda, nobena krivda. Motor je bil skoraj popolnoma razbit.

Nova železniška blagovna tarifa stopi v veljavo danes, 1. junija. Ta blagovna tarifa je nekoliko nižanja in se to nižanje v glavnem nanaša na pšnico, koruzo, moko, živino, vino in pivo. Nekoliko se je zvišala tarifa za izvoz lesa.

XVIII.
Ljubljanski
velesejem

43. razstavna prireditel

4. do 13. junija 1938

Polovična voznina na železnici

Pri blagajnah železn. postaj kupite rumeno železniško izkaznico za din 2-

Sejmišče obsega 40.000 m², preko 600 razstavljalcev 14 držav

Posebne razstave:

„Cesta“ — Francija — Pohištvo — Avtomobili — Tekstil — Ženska domača obrt

Lepo zabavišče

10. - 12. junija: III. drž. trgovski kongres

6 letni fantek pobegnil od doma

Kranj, 31. maja.

Nemajhen strah je naprtil svojim staršem na rame 6-letni Franci Sone, sin tukajšnjega brivca, ki je pobegnil od doma in izgubil neznanokam.

Dogodek, ki nudi mladinskim pisateljem hvaležno snov za sodobno povest, se je odigral takole: Prejšnjo sredo so priredili v kranjski ljudski šoli neko proslavo. 6-letni Franci bi se bil po mnenju staršev moral te proslave udeležiti, pa se je ni. Oče je samovoljno Francija ostro pokaral in mu — da bi očetoveko svarilo čimbolj zalogo — zagrozil, da ga bodo zaradi tega orožniki zgrabili. Franci je to grožnjo, ki je bila izrečena kar tako — napol v šali — smatral za silno resno zadevo. S hudimi čuvarki postave se ni hotel imeti opravka, zato je pobral svojo šolsko torbico in zbežal od doma.

Po kratkem preudarku je mali begunec sklenil, da jo mahne tja v belo Ljubljano. V žepu ni imel prebite pare, zato je moral iti peš. Po Ljubljani se je potikal do sobote. Kakšne stvari je tam doživljal in s čim si je utešil žejo in glad, ne vemo. Le toliko je znano, da ga je marsikdo ustavljal in ga povprašal, kam namerava, on pa je v zadregi odgovarjal, da išče strica, h kateremu ga je poslal njegov oče.

V soboto popoldne je mladega begunca opazil v št. Vidu šofer avtobusnega podjetja iz Trčiča. Fantek je kot kupček nesreče čepel na pločniku. Bil je bos in ves shuštan. Šofer se ga je usmili, ga posadil vavtobus in odpeljal v Kranj. Franci je moško bljubl, da bo vožnja že njegov oče poravnal. Šofer je bil prepričan, da se bo begunec vrnil k staršem domov.

A Bog ve, kaj se je odigralo v duši mladega fantiča. Misel na orožnike in kazeni, ki naj bi ga čakala doma, mu ni dal občutka in miru. Ni si upal domov. Taval je kot izgubljen zvečer še nekaj časa po Kranju, potem pa je izgubil in do danes ga nihče več ni videl. Bog ve, v katero smer je krenil in kaj se je medtem z njim zgodilo?

Starši so za usodo svojega sinčka v resnih skrbih in zama povprašujejo po njem na vse strani. Vsi, ki bi mladega begunca kje videli, se naprošajo, naj ga pridržijo ter sporočijo orožniški postaji v Kranju, kje se fantek nahaja, da ga pridejo starši iskat.

Siromašni otroci gredo na počitnice na stroške mariborske občine

Maribor, 31. maja.

Mestni socialnopolitični urad je pričel s pripravi za izbiro revnih otrok, ki jih bo poslala mariborska občina na svoje stroške na enomesečni oddih na morje ali na Pohorje. Prve priprave so izvršile mariborske ljudske šole, ki so predložile seznam otrok revnih staršev, ki bi bili potrebni okrepitve na svežem zraku. Te otroke sedaj preiskuje mestni zdravnik, vzporedno pa vrši socialnopolitični urad poizvedovanja o imovinskem stanju njihovih staršev. Mestna občina bo letos poslala v počitniške kolonije 160 otrok. Oni, ki pojdejo na morje, bodo letovali v koloniji Rdečega križa v Kaštel Lukšiču in v Domu Jadran-ske straže v Bakru, drugi pa bodo šli na Pohorje v Počitniški dom pri Sv. Martinu.

Kaznjenec pobegnil

Maribor, 31. maja.

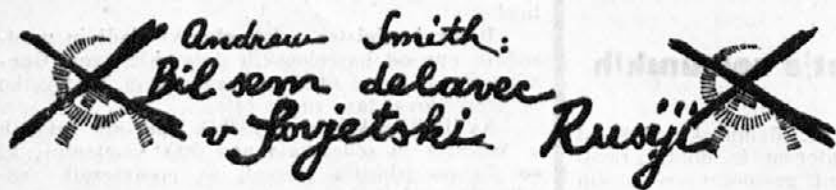
Nabavljalna družga drž. uslužbencev v Mariboru je lani kupila v Melju znano Glaserjevo posestvo z vinogradom in velikimi gospodarskimi in stanovanjskimi zgradbami, ki jih sedaj preureja. Ta dela vrši zadruga s kaznjenci iz mariborske kaznilnice. Včeraj je bil zaposlen pri popraviljanju viničarije v Melju kaznjenec Alojz Babič iz Pobrežja pri Mariboru. Babič je bil pred daljšo dobo obojen zaradi številnih tatvin in vlov-mov na večletno robijo, ki bi jo prestal šele jeseni leta 1940. Babič pa je izkoristil ugodno priliko ter si je že sedaj privoščil svobodo, po kateri je tako hrepnel. Nenadoma je izgubil od dela ter ga še dosedaj kljub zasledovanju niso našli. Pobegnil je oblečen samo v hlače in belo plateno srajco, dočim je pustil suknjič in čepico, ki bi ga kot kaznjenca prehitro izdala, na mestu, kjer je delal.

Za koliko je bil zavarovan

Ljubljana, 1. junija.

Poročilo, ki smo ga 29. maja objavili o požaru pri posetniku Andreju Snoju v Crni vasi na Barju, na prošnjo prizadetega popravljamo v toliko, da škoda, okoli 30.000 din, ki jo je povzročil požar, ni krita z zavarovalnino, ker je bil omenjeni posestnik zavarovan samo za 25.000 din.

360 žena, Wentzlovo veseljeigro v 3 dejanjih, uprizori mariborsko Narodno gledališče v petek, dne 3. junija ob 20 v mestnem gledališču v Ptuj. Preskrbite si pravočasno vstopnice.

Še tisti dan me je po telefonu poklical, mi brzojavil in pisal Amer. Pismo me je hudo prijelomilo zaradi tega, da sem Amtorgu ponudil denar, ne da bi bil o njem prej obvestil stranko. Še danes se sprašujem, kdo jih je mogel o tem obvestiti.

Dobil sem naročilo, da moraj takoj k Ameriju.

Ko sem prišel v pisarno na Trinajsti cesti v vzhodnem New Yorku, mi ni bilo treba čakati ure in ure kakor ponavadi. Brez odloga so me odvedli k načelniku. Ljudje v uradu so kar tekmovali v vlnodnosti in pri-srčnosti. Nisem mogel razumeti, zakaj.

Nazadnje mi je Amer vse razložil —

»Petletka je skoraj končana. V Rusiji ne potrebujejo več strojev. Neskončno pametneje bi bilo, če bi ti dal svoj denar tukajšnji stranki, da bi poživila revolucionarno gibanje v Združenih državah. Mi bomo poskrbeli za vse mesto tebe in te bomo poslali tja pod firmo svetovnega potovalnega urada. Dobil boš priporočilno pismo za Sovjetsko Rusijo, ta bo že poskrbela zate. Prišel boš v državo delavcev, ne boš imel več skrbi in ne bo ti treba denarja. Z ženo bosta vse svoje življenje živela odslej kakor vrabec v prosu.«

29. januarja sem izdal ček za 2500 dolarjev na New Jersey Trust Company v Newarku, kjer sem imel naložene svoje prihranke, in ga prinesel v pisarno stranke na Trinajsti cesti. Svetovni potovalni urad ga je takoj vnovil.

Toda če sem mislil, da sem s tem premostil vse težave, sem se hudo zmotil.

Naslednje dni so me naskakovale množice zastopnikov raznih strankarskih organizacij. Ne vem kako se je raznesel glas, da delim denar s polnimi rokami. Amer ni odnehal, dokler mu nisem podpisal še enega čeka za 250 dolarjev. Komunistični krožek v New Jerseyju je zahteval prav takega. Potem so prišla darila za Zvezd strokovnih organizacij, za Mednarodno obrambo dela in za »Daily Workerja«, vsako po 250 dolarjev. Zveza mladih komunistov je dobila 50 dolarjev, prav toliko tudi otroška taborišča.

Ko sem odpotoval, mi ni od vseh prihrankov ostalo skoraj nič, čeprav sem jih prigaral s takim trudom in delom.

Naslednji dan, 14. februarja 1932, so ženi in meni priredili poslovilni obed v Domu slovaških delavcev v Newarku. Peter Sipka, blaginjak je skrbel za napitnice. Bil je tam tudi

7 tajnik stranke Zatk, vsi mestni komunistični dostojanstveniki in neskončna množica delavcev.

Vsi govorniki so poveljevali delo, ki sva ga žena in jaz izvršila za stranko. Izražali so prepričanje, da se bova v Sovjetski Rusiji borila za socializem naprej.

Sipka je menil, da je zdaj ugodna prilika za zbadanje, zakaj on in jaz sva se bila večkrat resno spoprijela. Prigovarjal je drugim tovarišem, da bi se ravnali po najinem vzgledu, in je pripomnil, da sva z ženo pobegnili s svojih revolucionarnih mest v Združenih državah, da bi odslej živela srečno življenje brez skrbi in težav.

Dodal je kakor v opozorilo:

»Dobrih komunistov potrebujemo predvsem tukaj!«

Razen tega neljubega dogodka je bil ves obed kar čudovit. Vse zanj je izviralo iz darov. Zene so same pekle sladkarije.

Po neskončnih govorih sem povzel besedo še jaz, ko je prišla vrsta name, in daroval 20 dolarjev za strankarsko propagando.

16. februarja sva odpotovala z »Berengarijo« proti Sovjetski Rusiji.

IV. poglavje.

Najin prihod in razočaranja.

Na krovu »Berengarije« je bila z nama gruča delavcev iz raznih krajev Združenih držav. Tudi ti so se hoteli naseliti v Sovjetski Rusiji. Med njimi so bili rudarji, avtomobilski mehaniki, mizarji, krojači, inženirji in mlad risar, ki se je imenoval Knotek. Ta je bil iz naše slovaške družbe. Skupino sta dopolnjevala dva zakonska para, ki sta bila brez otrok.

Ko so zvedeli, da sem jaz že bil v

Rusiji, so me vsi iz družbe oblegali z vprašanji o delu in o življenjskih pogojih v tej objubljeni deželi.

»Tam boste pač srečnejši kakor v Ameriki,« sem jim govoril. »Ne bo vam treba letati za poslom. Delo vam bodo takoj preskrbeli in imeli boste pametno plačo. Kadar boste bolni, boste dobivali vso mezdo. Vsako leto mesec dni počitnic. S petinpetdesetim letom boste šli v pokoj s polno plačo.«

Slikal sem jim vse z najsvetlejšimi barvami in poslušali so me z navdušenjem.

Takoj ko smo se v Southamptonu izkrcali, smo odpotovali čez London, Hull, Copenhagen v Helsinke, od tam pa čez Baltičko morje do sovjetske meje. Nekateri iz naše skupine so na raznih postajah kupovali razne malenkosti. Dolar smo tedaj lahko zelo ugodno menjali, zato so ljudje mislili, da se s plačla nakupiti pocieni ur, polnilnih peres, nožev in drugih drobnarij. Jaz pa sem jih rotil na vse pretege, naj nikar nič ne zapravljajo v kapitalističnih državah, marveč naj počakajo, da pridejo v Rusijo, kjer si bodo lahko vse, kar bodo hoteli, preskrbeli po nizki ceni.

Nekega jutra smo tako dospeli na finko mejo.

Na postaji je bila dobro založena restavracija: odlične jedi, bel kruh, sendviči, sadje in zelenjava, vse čisto, vse lepo pripravljeno in po zelo zmernih cenah.

Skušal sem prepričati, da bi tovariši kaj kupovali.

»Nikar ne kupujte tukaj,« sem jim govoril, »na oni strani mostiča, kjer vidite, kako plapolajo po zraku rdeča zastava, boste imeli boljše reči in ceneje.«

Od tu in tam

Samostojna uprava državnih monopolov je po večala medze nestalnim monopolnim delavcem. To povečanje znaša za tiste delavce, katerih mezde so bile do 20 din za 25 odst., za mezde od 20 do 25 din za 20 odst., od 25—30 din za 15 odst., od 30—35 din za 10 odst. in za mezde nad 35 din za 5 odst. To povišanje plače stopi z današnjim dnem v veljavo in se nanaša na vse nestalne in po prejšnjih predpisih sezonske delavce tobačnih postaj in solarn. Finančno ministrstvo je odlok o povišanju plače tem delavcem že odobrilo. Povišanje mezd stalnih monopolnih delavcev bo določil nov pravilnik, ki ga že izdelujejo in je verjetno, da bo v najkrajšem času stopil v veljavo.

7 potniških vagonov tretjega razreda je te dni izdelala sarajevska železniška delavnica. Izdelava enega vagona je stala 450.000 din. Za enak vagon pa bi morala železniška uprava plačati okoli 800.000, če bi ga naročila v zamejstvu.

Poostreno nadzorstvo je vpeljala belgrajska policija po belgrajskih ulicah. To se je odločila zaradi tega, ker so se v zadnjem času dogodili na belgrajskih ulicah žalostni primeri demoralizacije. Pogostokrat se je namreč zgodilo, da so pijani belgrajčani na ulicah napadali ženske in jih nadlegovali z umazanimi ponudbami. Prva in žrtve poostrenega nadzorstva na prestolniskih ulicah je postal snoci nek, baže ugleden zemunski inženir, ki je bil vabil nek žensko v svoj avtomobil. Policija je tega »uglednega« inženirja kaznovala na podlagi obstoječih predpisov s 30 dnevi zapora. Dosti je dobil, preveč pa ne.

Bolgarski gledališki igralci so s svojo snočno predstavo v Belgradu končali svojo turnejo po Jugoslaviji. Uprizorili so »Poljsko krio«. Snočne predstave bolgarskih gledaliških igralcev se je udeležil tudi predsednik vlade dr. Milan Stojadinović z ženo, od ostalih ministrov pa še prosvetni minister Dimitrij Magarašev.

Uslužbenici finančne kontrole so se tudi že začeli odločno boriti za svoje pravice. Združenje uradnikov finančne kontrole za vrbsko banovino je v ta namen pred nekaj dnevi eklatantno veliko zborovanje v Banjaluki. Na skupščini so številni udeleženci iz vseh krajev vrbske banovine sprejeli tudi resolucijo, v kateri odločno zahtevajo zboljšanje svojega gmotnega položaja, od česar bo mogoče privedi vsaj delno zvišanje plač ali zboljšanje nekaterih drugih ugodnosti, ki bi jim olajšale delo.

Truplo nekega nemškega častnika je naplavilo Mura v Gornji Bistrici. Mura je, kakor znano, zadnje čase silno narasla in povzročila skoro povsod po Murekem polju velikansko škodo. Odnasala je vse, kar je le mogla premakniti. Zahtevala je tudi nekaj človeških žrtv, med katerimi je tudi omenjeni nemški častnik. Dozdej se ni ugotovljeno, kako se ta častnik piše. Mislilo pa, da je morda to 25 letni poročnik Wolfgang Günther, ki je pred nedavnim utonil blizu Gradca in dozdej njegovega trupla se niso našli. Teža častnika imenujejo Nemci »podnega junaka«, ker je pri zadnjih povodnih v okolici Gradca rešil življenje 23 ljudem, ki jih je voda že zajela.

Okoli 45 kavarn imajo v malem mestecu Nevesinj, ki šteje komaj 1800 prebivalcev. Na vsakih 40 ljudi pride torej že ena kavana. Te kavarne pa so po veliki večini vse brezalkoholne. Nevesinjeci pijejo najraje črno kavo, brez katere, pravijo, ne bi mogli živeti, tako se je navadili. Kava je mnogim Nevesincem edina pijača vse življenje. Čeprav teh kavarn v Nevesinju ni malo, so kljub temu skoraj vedno vse polne. Pravijo pa tudi, da ta svojevrstni rekord na noben način ni žalosten, saj Nevesinjeci ne veljajo niti za pijance niti za lenuhe. Bravo, Nevesinjeci!

Društvo odvetniških pripravnikov so ustanovili pred nedavnim v Novem Sadu. Namen tega društva je, da z vezi z drugim tovrstnim društvom v Jugoslaviji pripomore k ustanovitvi Zveze odvetniških pripravnikov, ki naj bi se z vso odločnostjo zavzela za zboljšanje položaja tega stanu. Na skupščini so predvsem govorili o novem pravilniku za odvetniške pripravnike. Udeleženci skupščine so poslali posebno spomenico tudi pravosodnemu ministru, v kateri ga naprošajo, naj se zavzame za njihove prošnje in zahteve. V tej zadevi pa so se obrnili tudi na državni svet.

Visoke cene pšenice na domačem trgu je povzročila spekulacija prekupčevalcev, tako se je pokazalo brž, kakor hitro je gospodarsko-finančni odbor ministrov sklenil, da se dovoli brezcarinski uvoz 1000 vagonov pšenice. Ta sklep je omenjeni odbor ministrov sprejel, da bi se znižala cena pšenice spet nazaj na normalno višino. Ko so spekulantije uvideli, da je vlada z vso resnostjo začela delati na to, da se cene pšenice ne bi preveč dvignile, so začeli razširjati lažnjive vesti, češ da brez carine sploh ne bodo nikdar uvažali k nam pšenice, vsaj še ne tako kmalu. Njihov namen je bil, da obdrže cene pšenice še vedno visoko. To se jim je tudi posrečilo, kajti prej so skoro vse pšenice od kmetov kupovali in jo za nekaj časa poskrili. Vselej se je šlo zgodilo, da so kmetje, čim so videli, da so cene pšenice začele padati, hitro prodali svoje zaloge. Tako bi bil človek pričakoval tudi v tem primeru. Toda po sklepu gospodarsko-finančnega odbora ministrov kmetje niso nikjer ponujali svoje pšenice, kar gotovo pomeni, da je nimajo, pač pa da je pšenica že v rokah prekupčevalcev-spekulantov. Tako imajo razni trgovci samo v okolici Valjeva v zalogah še okoli 100 vagonov stare pšenice, ki je po normalnih cenah neželjeno prodajati. Mogoče jih bo pa brezcarinski uvoz 1000 vagonov pšenice le malo premotil.

Čudnega »narodnega umetnika« imajo v vasi Oestre v ljubškem okraju. Skoro res zasluži, da povemo, kako mu je ime. Piše se Klavko Talovič. On je posebne vrste »godec«. S prsti, ki jih stiska pod pazduho, proizvaja takšne »divne« glasove, da ga vse občuduje. S tem svojim »instrumentom« zna oponašati glasove najrazličnejših živali. Nek erbski časopis poroča, da ta »narodni umetnik« prireja svoje »koncerte« kar pod milim nebom. Res škoda, da ne napove že skoraj svojega gostovanja tudi pri nas. Saj smo tudi mi dovzetni za vsakovrsto glasbo.

Spet zanimivo stavo so imeli delavci iz Smedereva. Opoldne, ko so jedli, je nekdo med njimi stavil, da za 10 dni poje velik kos papirja za zavijanje pošilk. Stava je bila brž sklenjena. Delavec, ki je bil prej pridno pospravil svoje kosilo, se je lotil še tega kosa papirja. V nekaj minutah ga je že tudi pojedel. Pravijo, da mu ni bilo niti bog ve kaj slabo. Čudni delodenci: zadnjič je nekdo za tri kovače pojedel star zimski klobuk, ta pa zdaj velik kos zavojnega papirja celo za enega samega kovača.

Crna knjiga tovarne „Kopitarna“ v Smarju

Kdaj bo uvedeno strogo nadzorstvo inspekcije dela po vseh obratih

Smarje pri Jelšah, 29. maja.

Menda so v malokaterem obratu v naših krajih doslej vladale tako žalostne razmere kakor v mestinski »Kopitarni«, v okraju Smarje pri Jelšah. Lastnica obrata je Celjska hranilnica d. d. Našim čitateljem bomo v nadaljnjem predložiteli žalostno socialno zgodovino mestinskega delavstva, ki so ga neznosne razmere prisilile, da je stopilo v stavko in tako s poslednjim svojim sredstvom stopilo v obrambo pravice, ki mu pripadajo po človečanski pravici.

Križeva pot mestinskih „kopitariev“

Mestinska »Kopitarna«, tovarna čevljarstvih kopit in stolarina je zaposlovala februarja letos skupno 60 delavcev in delavk. Te so zadnja tri leta hudo izrabljali. Podjetje se ni dosti oziralo na zakon o minimalnih mezdah in na zakon o zaščiti delavcev. Podjetje je svojevoljno »urejevalo« nevdružne razmere. Obratovanje ni poznalo nobene reda. Tako je bilo delovanje plačano od 1,20, dalje do 1,80, redki so prejeli »najvišje« plačo 2 din na uro. Skozi 3 leta so nekateri opravili do 1600 nadur. Na teden so delali do 140 ur ali na dan po 10, 12 ali celo 16, 18 ur — v zadnjih dveh primerih od rane zore do poznega mraka. Vse nadure brez 50% poviška, določenega z zakonom. Često niso bili delavci v redu prijavljeni pri bolniški blagajni, drugi so zopet opravljali popolnoma drugače delo kot bi ga morali sicer. Vodstvo torej ni poznalo zakonov ter je smatralo svoje delavstvo kot navadno služinčad.

Delavstvo razkrilo vnebovpijoče grehe

Na tak način izkoriščani mestinski delavci pa je po tolikšnih krivicah hotel zaživetj dostojno življenje. Čeprav je tovarniško vodstvo dobro poznalo položaj, se ni hotelo ganiti. Zato se je dne 25. februarja letos 100% organiziralo v ZZZ, da po tej organizaciji v skupnosti doseže to, kar poštenemu delavcu pripada. S tem je razkrilo vnebovpijoče grehe, ki so se nad njim povzročili v brk vsem delavcem. Vsa smarska javnost je takoj pričela podpirati njihovo gibanje.

Proti ZZZ

Takoj naslednji dan, dne 26. februarja, je podjetje kolektivno pogodbo odpovedalo delavstvu iz razloga, da se morajo popraviti stroji, to za 14 dni. ZZZ pa je takoj predlagala sporazum, po katerem se morajo po zopetni upostavitvi obrata sprejeti na delo najprej vsi prej zaposleni delavci. Vodstvo pa je to premišljeno odklonilo in sprejelo na delo vse delavce razen 18 najzavednejših.

Izpred obrtnega sodišča

Zidarski pomočnik ni prinesel pravega orodja na delo

Jože je bil že večkrat zidar pri stavbeniku, tako tudi v sezoni preteklega leta; v jeseni je izstopil celo brez odpovedi, ker mu je polir obljubil, da ga bo spomladaj zopet zaposlil. 17. marca je Jože res prišel vprašati za delo; polir ga je res sprejel in mu naročil, da naj pride naslednjega dne na delo in naj prinese s seboj potrebne orodje. Pripomnil pa je, da zidarskega dela za enkrat nima, da pa rabi delavce za obdelavo kurne. Dne 18. marca je Jože prišel in prinesel s seboj 4 špice in eno macolo. Polir ga pa ni pustil k delu, češ da za obdelavo kurne nima dovolj orodja, zato je namreč treba 1 pravokotnik,

Iz športne krošnje

Jugoslavija : Švedska 4:1. Nad 1200 gledalcev, ki je tudi večeraj prisostvovalo zadnjemu tenišnemu dnevu dvoboja med Jugoslavijo in Švedsko, je bilo razočaranih, ko so videli, da se je švedski igralec Schröder udal brez boja. Schröderju se je že prejšnji dan poznalo, da ni nekaj v redu z njim; od večerajšnje igre pa je moral odstopiti po nasvetu zdravnika. S tem je bila tudi že odločena zmaga. Jugoslavija je imela potrebne tri točke, ki so jo kvalificirale za evropski polfinalni, ki bo 22. in 24. julija v Bruslju. Naslednji nasprotnik Jugoslavije je namreč Belgija. V zadnji igri sta nastopila Pallada in Rohlson. Mladi Šved je izgubil zadnjo igro v treh setih z rezultatom 7:5, 7:5 in 6:1. Šved je nudi odpor le v prvih dveh setih. V tretjem setu pa je popolnoma klonil pred mnogo močnejšim Jugoslovonom.

Tri nedeljske lahkotatske prireditve. Poleg lahkotatskega troboja treh glavnih mest Male antante Belgrada, Prage in Bukarešte, ki je bil v soboto in nedeljo v Belgradu, sta bila tudi še dva izbirna mitinga za sestavo jugoslovanske lahkotatske reprezentance, ki bo nastopila v Pragi proti Českoslovaški, in sicer v Zagrebu in v Ljubljani. Udeležba na obeh teh prireditvah je bila bolj pišla, kar je z ozirom na dejstvo, da se bliža šola h kraju na nek način opravičljivo, vendar pa so bili na teh izbirnih prireditvah doseženi nekateri zelo lepi rezultati. Zal smo imeli v Ljubljani premalo srečanj naših najboljših lahkotatov, da bi lahko pregledali naše moči v primeru z Belgradom in Zagrebom. Pravijo, da smo šele na začetku sezone, vendar je to zelo slabo opravičilo. V prejšnjih letih smo imeli do tega časa že nekaj prireditvev, letos pa kar nič.

Nedeljski izbirni miting v Ljubljani na Stadionu nam je prinesel dva zelo razveseljiva in lepa rezultata. V skoku v višino je mladi talentirani Bratovž (Ilirija), skupno z rutiniranim Martinjem (ASK Primorje) preskočil višino 182 cm, kar je zlasti za Bratovža izreden uspeh. Belgrajčani so na troboju dosegli komaj višino 175 cm (Lazarevič, Telesko), Zagrebčani Rosenberg in Pischl pa komaj 165 cm in 150 cm. Drugi zelo lep napredek na tem izbirnem mitingu je pokazal Košir (Planina) v teku na 1500 m. Njegov čas 4:10 dokazuje, da ima ta talentirani atlet še bodočnost pred seboj, če bo resno delal. Rezultat, ki ga je v Belgradu dal Goršek 4:09,4 zanj ni nič posebnega, v Zagrebu pa je Kamničan Kotnik, ki sedaj tekmuje za Concordijo zaradi takšne nepravilnega teka dosegel 4:11,8. Med ostalimi rezultati bo še omeniti tek Srakarja (Korčevica) 2:00,8 in pa met diska dr. Narančiča in Kovčevića v Zagrebu z 42,73 m in 42,53 m; v Belgradu Bojović je bil 40,85 m. Vsi trije mitingi nam še ne nudijo pravilne slike moči od treh centrov lahkotatskega športa v Jugoslaviji Ljubljane, Zagreba in Belgrada, ker smo, kot je rečeno, imeli dosedaj premalo prilike videti lahkotatske pri tekmah. Dejstvo pa je, da se bo morala Ljubljana močno potruditi, če bo hotela ponoviti zmago v

članov-specialistov, od katerih so nekateri tukaj zaposleni že 20 let. Seveda je takoj postalo jasno, da hoče podjetje uničiti gibanje ZZZ. Tovarnarje je delavska zavednost in solidarnost hudo preseñetila in niso pričakovali tako energičnega in složenega nastopa.

Mestinski magnati so gluhi za delavske zahteve

Zaradi krivičnega ravnanja pri zopetnem sprejemanju, se je moralo delavstvo po ZZZ obrniti na oblast. Vršili sta se nato na okrajnem načelnstvu v Smarju p. J. dve poravnalni razpravi, 14. in 27. aprila, ki pa sta bili brezuspešni, ker je podjetje smešno odklonilo sleherni predlog. — Izpovedalo je tudi krilatico, da bo ustavilo obrat. Ni hotelo skrajšanega delovnega časa ne uvedbe zamenjav, da se zaposli vse delavstvo. Kakor bi se norčevalo iz vsega, je dne 14. maja še odpustilo funkcionarje podružnice ZZZ. Ko so se po brezuspešnih poskusih poravnave delavci poslužili vseh zakonitih možnosti, so bili prisiljeni poslužiti se poslednjega sredstva:

stopili so v stavko

S tem je sicer uvidelo resnost položaja, vendar je ostalo nedostopno. Dne 21. maja dopoldne se je vršila na okrajnem načelnstvu v Smarju p. J. razprava za likvidacijo stavke. Vodil je inšpektor dela g. inž. Baraga, prisotni pa so še bili: zastopstvo centrale ZZZ, g. okrajni podnačelnik, celokupni odbor podružnice ZZZ in zastopniki podjetja. V spomenici je predsednik centrale g. France Preželj navajal krivično ravnanje podjetja z delavci in vse pomanjkljivosti pri izvajanju zakonitih dohodil glede zaščite delavstva. Podjetje je omenjalo, da ga tarejo finančne težkote... in da je »trej vladalo lepo razmerje med njim in delavci (ko ga sploh ni bilo — op. por.)... ter, da bo delavce sprejelo na delo po potrebi... Zastopniki delavstva pa je temeljito dokazal podjetju vse nepravilnosti in razloži nezakonito poslovanje. — Zastopnikom »Kopitarnec« se je potem mudilo na vlak. Razprava ni prinesla uspeha. Doselej je organizacija pridobila minimalne mezde, od 45.000 din dolgujočega zneska za nadure 30.000 din ter bolniške tedne. Podjetje je bilo tudi kaznovano, ker ni plačevalo minimalnih mezd. Poleg vsega je mestinski delavski boj glasen poziv oblastem, da vodijo strogo nadzorstvo nad vsemi obrati.

100% včlanjenje pri ZZZ, poskus poravnave in mirno stavko manifestirajo delavci svojo zavednost. Hvalevredne je naklonjenost oblasti. — Stavka bo trajala, dokler delavstvo ne doseže popolnih pravic. Vsa slovenska javnost čestita mestinskim »kopitarjem« k takšni odločnosti in zavednosti ter jim želi popoln uspeh!

2 nasekača, 4 dleta, 4 špice in 1 težko kladivo. Na to je Jože odšel in vložil težbo na izplačilo odškodnine za 14 dnevno odpovedno dobo. Sodišče mu je priznalo odškodnino iz kratkih razlogov. Jožetu, ki je bil zidarski pomočnik, ni bilo treba vedeti, katero orodje se rabi za obdelavo kamna; polirjeva dolžnost je bila, da bi bil povedal delavcu, kakšno orodje naj prinese s seboj; sicer pa je imel vendar 4 špice in macolo, torej vsaj del potrebne orodja. Sodišče je bilo mnenja, da bi bil Jože tudi s tem orodjem prvi dan lahko nekaj delal; če bi bil pravokotnik ali dleto rabil, bi ga bil že kak tovariš posodil. Če bi bil Jože prišel sploh brez orodja, ali pa če bi ga na polirjev opomin tudi naslednjega dne ne prinesel, potem bi bil takojšen odpust opravičen.

troboju Ljubljane, Zagreba in Belgrada, ki bo letos v Zagrebu. Belgrajčani so na letošnjem troboju postavili nekaj lepših in že znanih rezultatov tudi v disciplinah, v katerih smo nekdanji računalni z gotovostjo. Poleg tega pa se nam zdi, da je začela pomalem hirati dolgoletna premoč slovenskih tekačev na dolgih progah. Državno prvenstvo v teku čez drn in strn nam je to jasno pokazalo. Treba bo iskati in vzgojiti naslednikov Krevsu in Bručanu.

BSK je že določil svoje moštvo. Za svojo zadnjo odločilno tekmo z našo Ljubljano bo poslal v Ljubljano tele moše: Puhar, Radovanović, Dubac, Manola, Lehner, Krežević, Glišović, Valjarevič, Marjanović, Božović in Podhrateki.

Izza naših meja

Za tržaškega škofa je bil po posebni vesti, ki so jo objavili tržaški časopisi, postavljen mons. Santin, reški škof, ki bo domačemu ljudstvu ostal gotovo v trajnem epominu zaradi svojega postopanja. Tako bo po dolgem času zopet zasedena škofovska stolica v Trstu, ki je ostala po odhodu naškofa Fogarja prazna.

Zaradi številnih in težkih nesreč z vojnimi ostanki je izdala zdaj še vojaška oblast poseben proglas na prebivalstvo. V tem proglasu se opozarja vsi prebivalci na nevarnosti, ki prete zaradi nepredvidnega ravnanja z neeksploziranimi ostanki iz vojne. Pozivajo zato vse, da vsako najdbo takoj javijo oblastem, od katerih bodo nato prejeli nagrado, in sicer po 8 lir za stot. Vsekakor je to najboljša rešitev tega težkega vprašanja na Goriškem, saj so od vojne ostale granate zahtevale že stotine žrtv, ko so ljudje za ceno življenja iskali skromnega zaslužka z iskanjem granat. Vendar pa je nagrada malo nizka in bodo ljudje morda raje najdeno prodali, kot pa naznanili oblasti.

Andrej Vončina iz Kanala je dobil 800 lir nagrade zaradi rojstva dvojčkov. Denar za to nagrado gre iz posebnega fonda, ki ga je določil Mussolini za one, katerim se rode dvojčki.

V Trstu so spustili v morje novo veliko mornarico, zgrajeno v ladjedelnicah sv. Marka. Ladjo je naročila Norveška in je bila končana 77 dni prej, kot je bilo pogodeno. Ladja je dolga 126 metrov in ima 7900 ton. Brzina ladje je 21 vozlov. Kljub temu, da ladja ni velika, ima mnogo tehničnih posebnosti, ki jo zelo odlikujejo. Sprejme lahko 466 potnikov. Samo v jedilnici prvega razreda je 200 prostorov za potnike.

Mlekarska zadruga v Hrušici na robu ropada. Pred vojno je bila to ena najmočnejših zadrug. Vzrokov propada je več, a največja sta slabo poslovanje uprave pod komisarjem in pa padec števila živine. Promet zadruge se sedaj ne da niti primerjati z nekdanjem. Kmetje so vanjo popolnoma izgubili zaupanje, ker poleg vsega ne dobe redno plačane mleka, ki ga prinese zadrugi. Sicer to ni edina zadruga, ki propada v Juljski Krajini.

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer	sko stanje	Temperatura v °C	Relativna vlažnost v %	Ublatnost	Veter (smer, jakost)	Pada-vine m/m	Vreša
Ljubljana	767.0	19.6	10.8	91	mg.	0	—	—
Maribor	766.5	22.0	9.0	80	0	0	—	—
Zagreb	763.7	22.0	12.0	90	9	ESE,	3.0	dež
Belgrad	763.9	20.0	13.0	90	10	NNW,	—	—
Sarajevo	761.7	20.0	7.0	70	4	0	—	—
Vis	764.4	21.0	13.0	90	10	SE,	—	—
Split	763.6	26.0	15.0	60	5	E,	—	—
Kumbar	763.0	23.0	14.0	60	6	SE,	—	—
Rab	763.8	21.0	16.0	70	7	ESE,	—	—
Dubrovnik	762.8	22.0	12.0	70	5	E,	—	—

Vremenska napoved: Precej stalno, čez dan večinoma jasno in toplo vreme.

Splošne pripombe o poteku vremena v Ljubljani od večeraj do danes: Večera je iz noči do 7.5 rahlo deževalo. Ob 8.45 se je pričelo jasiti in je bilo ves dan spremenljivo oblačno, zvečer ob 19.40 pa se je popolnoma zjasnilo in tako ostalo tudi ponoči. Zvečer ob 19 je padlo nekaj kapljic dežja. Popoldne pa je pihal srednje močni jugovzhodni veter.

Koledar

Danes, sredo, 1. junija: Fortunat.
Četrtek, 2. junija: Evgenij.

Nočno službo imajo lekarnarje: mr. Bakaržič, Sv. Jakoba trg; mr. Ramor, Miklošičeva c. 20; mr. Murmayer, Sv. Petra c. 78.

Obvestila

Akademski pevski zbor že zopet vabi na svoj veliki pevski praznik v veliko dvorano Uniona v petek, dne 10. t. m. ob 20. Priredil bo namreč samostojen slavnosten koncert slovenske narodne pesmi ob priliki vsedravnega kongresa trgovcev. — Kdorkoli je že slišal ta zbor, bo gotovo tudi zdaj prišel poslušati našo prelepo pesem, ki bo to pot zastopala prav vso našo zemljo: od korškega plesa pod lipo preko gorenjske junaške in dolenskih ribniških pesmi pa do belokranjskega »Jurja«, od panonskih spavarjev, pa tja doli do goriških vinskih brd bomo slišali. — Zanimanje za ta koncert je tako veliko, da je do danes bilo že v naprej veliko vstopnic naročenih in rezerviranih. Zato opozarjamo občinstvo, da si vstopnice takoj preskrbi, ker bo v dneh kongresa ter velesojima gotovo velik naval in bodo kmalu razprodane. Predprodaja od danes naprej vsak dan od 8 do 18 v vratarjev loži na univerzi.

Filozofsko društvo v Ljubljani bo imelo v soboto, dne 4. jun. t. l. ob 18 v mineraloški predavalnici naše univerze predavanje o temi: Aleš Ušeničnik in moderna filozofska problematika. — Predaval bo g. univ. prof. dr. France Veber. Predavanje se bo vršilo v proslavo 70-letnice Aleša Ušeničnika. — Vstop prost. — Vabljeni vsi, ki se zanimajo.

Motoklisti avtokluba prirede za Binkošti dvodnevni skupni izlet v Trst in Benetke. Izlet se bo vršil v dveh skupinah; prva odpotuje v soboto ob 15, druga v nedeljo ob 6. Sestanek obeh skupin bo v nedeljo ob 11 v Trstu pred hotelom Europa. Zbirališče in odhod bo izpred kavarne Zvezda, Kongresni trg 1. Člani avtomobilisti in prijatelji kluba dobrodošli. Interesenti naj se do četrtka zvečer prijavijo tajništvo Avtokluba, kjer dobe tudi ostale informacije.

Zasavsko okrožje ZFO ima danes ob 8 zvečer v Rokodelskem domu tretji okrožni sešatek. Udeležba za vse člane vseh odsekov okrožja obvezna. Na sporodu je predavanje g. inž. Sodje.

Dela slavni dunajski skladatelj Straussov so visoke umetniške vrednosti in to predvsem zaradi originalnosti in lepote njihovih melodij. Velik del njegovih valčkov in drugih skladb je postal splošna last celoga sveta, povsod se ta dela igrajo in vedno z največjim uspehom. Originalno interpretacijo teh del, kakor morda še nikoli, bomo slišali v petek zvečer na simfoničnem koncertu v veliki Unionski dvorani. Slavni nemški dirigent Johann Strauss, potomec dunajske Straussove rodbine, nam izvaja celo vrsto del kralja valčkov, Johanna Straussa s simfoničnim orkestrom belgrajske kr. garde. Na koncert, ki bo dogodek svoje vrste, opozarjamo in vabimo. Predprodaja vstopnic na blagajni kina Union.

Pevski zbor bolgarskih železničarjev iz Ruse na Donavi koncertira na binkoštni nedeljo, dne 5. junija ob pol 11 v veliki dvorani Filharmonije. Bratski bolgarski pevski zbor šteje 70 članov in je mešani zbor, kar je prava izjema pri bratih Bolgarih, ki imajo večinoma skoraj izključno le moške zbor. Zbor je prav dober in nam bo zapel vrsto svojih umetnih in narodnih pesmi. Dirigent zbora je Marin Nikolov. Vstopnice so v predprodaji v knjižarni Glasbene Matice.

Ljubljansko gledališče

DRAMA — Začetek ob 20.

Sreda, 1. junija: »Lopovščine«. Red A.
Četrtek, 2. junija: »Izpit za življenje«. Red B.
Petek, 3. junija: Zaprt.
Sobota, 4. junija: »Zenitev«. Rred A.

OPERA — Začetek ob 20.

Sreda, 1. junija: »Manon Lescaut«. Red Sreda.
Četrtek, 2. junija: »Lucia di Lammermoore«. Red Četrtek.
Petek, 3. junija: Zaprt.
Sobota, 4. junija: »Gioconda«. Premiera. Premierski abonma.

V sredo: Snuderlovi skeči: »Lopovščine« za red. A. To sodobno zajeto delo nam pokaže za zanimiv in napet način človeka, ki si pridobi srečo na ta način, da se pregreši zoper postavu. Avtor je označil v svojem delu realnost in dvoličnost vsakega dejanja. Igrajo: Danilova, Bratina in Jan. Režiser: Bratko Kreft. Inscenator: Valo Bratina.

V četrtek: Skvarkinova tridejanska komedija »Izpit za življenje« za red B. Igra spada med redko število del, ki zadovoljijo gledalca z osnovno idejo, izpeljavo, obliko in interpretacijo. — V glavnih vlogah: Skrbinek, Nablocka, Vida Juvanova, Stupica, Jan in Sever.

Opozarjamo na premiero Ponchiellijske opere »Gioconda«, ki bo 4. junija za Premierski abonma. Dramatična vsebina dejanja, je podlaga za genialno zasnovano muzikalno stran dela. Poseben dogodek bo gostovanje basista Schiffrer-Navigina v partiji inkvizitorja, Naslovno partijo bo pela Oljdekopova, Lauro Kogeljava, Giocondino mater Spanova, Nuza Franci in Barnabo Janko. Dirigent: ravatelj Polič. Režiser: prof. Sest.

Življenje piše romane

Usoda dvaindvajsetletne Helene je prava pravcati pravljica, ki jo zamore čestitasti samo življenje s svojo neskončno fantazijo.

Bilo je leta 1916. V varšavskih ulicah se je večerilo, pihal je ledenomrzel veter in ljudje so tesno zaviti v suknje po najkrajših poteh hoteli domov. Nihče ni opazil blede, slabo oblečene deklice, ki je s opotekajočimi koraki stopala mimo razkošno razsvetljenih izložb. Od časa do časa je skrbno pogledala malega otroka, ki ga je nosila na svojih rokah, zavitega v raztrgane cunjice. Srce se ji je krčilo od bolečine in njene od mraza poinele ustnice so mrmrale nerazumljive ljubkujoče besede. Nekaj minut kasneje se je mlada mati ustavila pred vrati velike palače. Boječe in previdno se je ozrla po ulici in položila malo, toplo culico iz svojega naročja v temno vožjo; nato je stekla, kakor so jo mogle nositi utrujene noge. Solze so ji zalivale obraz; svojega otroka je zaupala tujemu usmiljenju. Kaj pa naj bi sicer napravila z ubogim crvčkom? To mlado dekle iz Lublina, ki je bila že tedne in tedne na lovu za skorjico kruha, si pač ni mogla pomagati drugače.

Tuji otrok

Malega jokajočega otročka je našla v veži vratarjeva žena. Vzela ga je k sebi, drugi dan pa ga je oddala v najdenišnici. Med cunjami, v katere je bilo dete zavito, so našli pismo: »Ne mislite nič slabega o meni. Ljubim svojega otroka nad vse, toda preživeti ga ne morem. Bodite dobri in ljubite z njim. Nesrečna mati.« Malo punčko so krstili za Heleno in jo v sirotišnici vzgojili. Zrasla je v veliko, srčkano dekle. Dali so jo v gospodinjstvo šolo, kjer se je pripravila za svoj bodoči poklic. Po dovršeni šoli je prišla v neko staro varšavsko patricijsko družino. Mlado dekle ni imelo nikogar, ki bi se zanj zanimal in mnogokrat je žalostna mislila na svoj mater, katere ni nikoli poznala.

Uboga gospodinja pomočnica ni mogla niti slutiti, kako čudno življenjsko pot je medtem hodila njena mati. Do konca svetovne vojne je stradala v poljski prestolnici. Nekega dne pa je prejela pismo, ki je bilo nekaj mesecev poprej poslano iz južne Afrike. Nek sorodnik, ki je že dolgo časa bival v Johannesburgu, se je zanimal za njeno usodo in jo obenem povabil k sebi v južno Afriko. Mati je kmalu res zapustila svojo domovino in odšla v novo, nepoznano deželo.

Materi se nasmeje sreča

Usoda, ki je materi prizadela toliko težkih dni in hudih preizkušenj, ji je sedaj postala naklonjena. Hitro se je vživela v nove razmere in si našla dobro službo. Kmalu potem se je spoznala z nekim tamkajšnjim milijonarjem, kateremu je mlada Poljanka tako ugajala, da jo je zaprosil za roko. Iz zapuščene, sestrane dekleta je čez noč postala ena najbogatejših in zavidanja vrednih gospa južne Afrike.

Toda kljub razkošnemu blagostanju in bogastvu jo je obdajal občutek samote in čutila se je ne-srečno. Nepristano jo je mučilo hrepenenje po otroku, ki ga je prepustila neznanu usodi. Več kot dvajset let je nosila s seboj skrivnost svoje pre-

teklosti. Rada bi se zaupala svojemu soprogu, toda vedno ji je zmanjkalo poguma. Naposled pa je postala njena duševna bolečina tako velika, da se je spovedala svojemu soprogu in mu zaupala svoj mladostni greh. Njen mož je bil sicer strog moralist, toda nesrečna mati je našla v njem človeka, ki jo je razumel. Njena prva misel je bila najti svojega otroka.

Milijonarjeva soproga iz Johannesburga se je odpeljala v Varšavo, da bi poiskala svojo izgubljeno hčer. Po dolgem, napornem iskanju je končno našla sled za svojim otrokom. V sirotišnici je izvedela sedanje Helenino bivališče... Toda se v zadnjem trenutku je morala uboga mati krotiti svojo nestrpnost. Policija je točno pregledala njene dokumente, boječe se, da ne bi Helena padla v roke kakim trgovcem z belim blagom. Ko je bila slednjič odstranjena tudi ta zadnja ovira, je gospa iz južne Afrike po dvaindvajsetih letih obšla svojega hčerko.

Helena, uboga služkinja, sirota brez staršev, je čez noč postala otrok sreče; ni pa postala samo dedinja milijonov, usoda ji je poklonila tudi to, po čemer je tako srčno hrepenela dva in dvajset let: mater.

Svet v velikem

Največja vodna pokrita shramba na svetu je bila pred kratkim odprta na Dunaju v Živalskem vrtu. Ta podzemna jama ima ploščine 25.000 m² in obsega 140.000 m³.

Največji jez na svetu je v Ameriki, in sicer Boluderski jez, ki ima prostornine 3.9 milij. m³, ki bo vzdržal 37 milij. m³ vode. Letos se otvorili in dokončani jez Grand-Coulee ob reki Columbiji v USA bo imel prostornine 10.3 milij. m³ in bo vzdržal 45 milij. m³ vode. Dolg bo 1420 m in bo tri in polkrat večji kakor prej omenjeni jez.

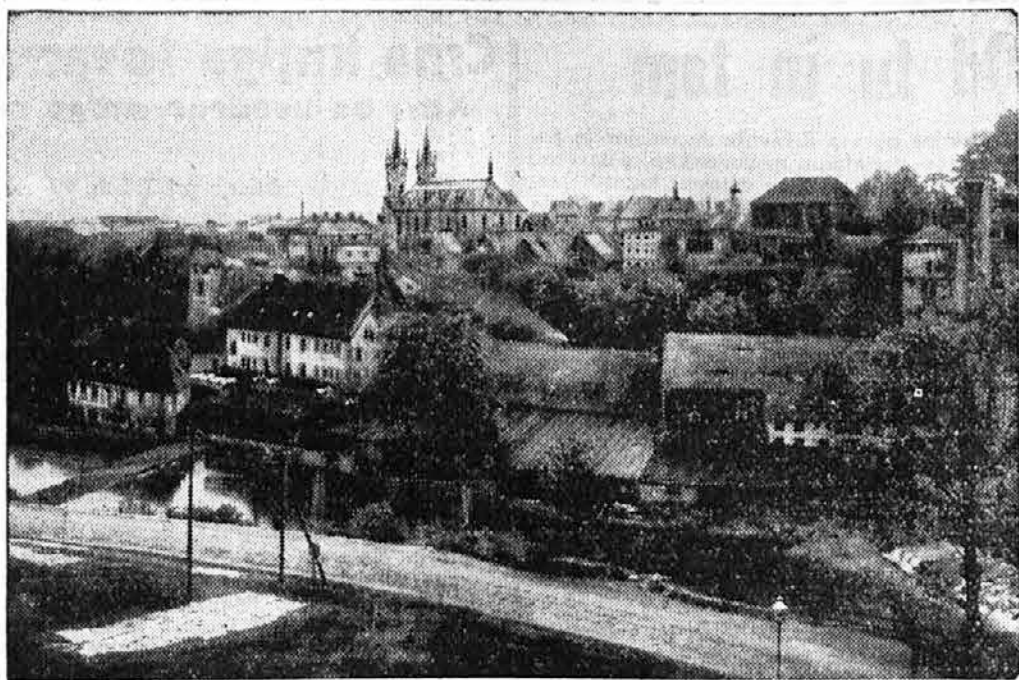
Največja silotvorna naprava bo ravno tako na Grand-Coulee jez in bo dajala 2.7 milij. k. sil. Največje letališče na svetu bo kmalu dokončano v Nemčiji v Tempelhofu.

Največji svetilnik je na otoku Quessant na zapadni obali Bretonije. Stolp je visok 40 m in bo imel svetilnico 12 m visoko. Sama leča bo izžarevala žarke z močjo 500 milijonov svet.

Najvišji dimnik je na Koreji v toplotnici zlata. Zgrajen je bil leta 1937 in je visok 182 m.

60 krat zaman čez morje

V New Yorku živi ugleden gospod, ki je s 15. letom skušal priti iz Anglije v Ameriko. Skril se je na neko ladjo, pa so ga v New Yorku odkrili in poslali nazaj. Kmalu je poskus ponovil in zopet imel smolo. Toda ni se dal ugnati. V desetih letih je 30-krat poskusil stopiti na ameriška tla in vseh 30-krat so ga zasačili in poslali nazaj. Dosegel pa je toliko s svojo vztrajnostjo, da so začeli o njem pisati časopisi in se zanj zavzemati vplivne osebnosti. Neke bogata vdova je plačala zanj potrebno vso in mu omogočila zmagovalni vstop v toliko zaželjeno deželo, ki je bila silno pomorna na to, da se kdo tako neugnano puli zanje.

Obmejno češko mesto Heb (Eger), ki je središče sudetskikh Nemcev

S kopjem na jaguarja

Lov z modernim orožjem je že danes tujsko-prometna priljubljenost, medtem ko je lov s preprostim orožjem samo še značilnost lova preprostih narodov, n. pr. Indijancev. Če gre danes Američan na lov, si zaradi svojega ogromnega denarja lahko privoščijo prav svojevrsten lov, ki je brez vsake nevarnosti. Udobno sedi na velikem slonu in strelja to, kar mu gonjači priženejo pred puško. Ko sedi zvečer po lovu pri kozarcu viskija, razmišlja in ugotavlja: tak lov sem si predstavljal nekoliko nevarnejši, pa ni temu tako.

Z ostjo na lov

Tako pripoveduje Nemec Roeder, kako je srečal v Braziliji pravega lovca na jaguarje, ki mu je bilo ime Saša Siemel. Brazilci pravijo jaguarju el tigre, ki tehta doračeno do 160 kg in je ravno tako nevaren kakor tiger. Siemel je poklicni lovec na jaguarje. Ne gre na lov s puško, pač pa z dva metra dolgim kopjem, ki ima na koncu pritrjeno rezilo, ostro kakor britva. On sam pripoveduje, zakaj je začel na tak nevaren način loviti. Neki Indijanec ga je napotil na ta način. Danes se poslužuje puške samo v redkih prilikah.

Mrtvi pomagajo živim

Zadnja leta je zdravilstvo odkrilo nove načine, ki omogočajo čudovita ozdravljenja. Doslej so prenašali kri samo iz živega človeka na živega. Sedaj pa je mogoče ohraniti kri mrtvega še toliko časa »pri življenju«, da jo lahko prenesejo v telo živega. Tako imajo po nekaterih bolnišnicah pravcate zaloge krvi za primere izkrevljanja.

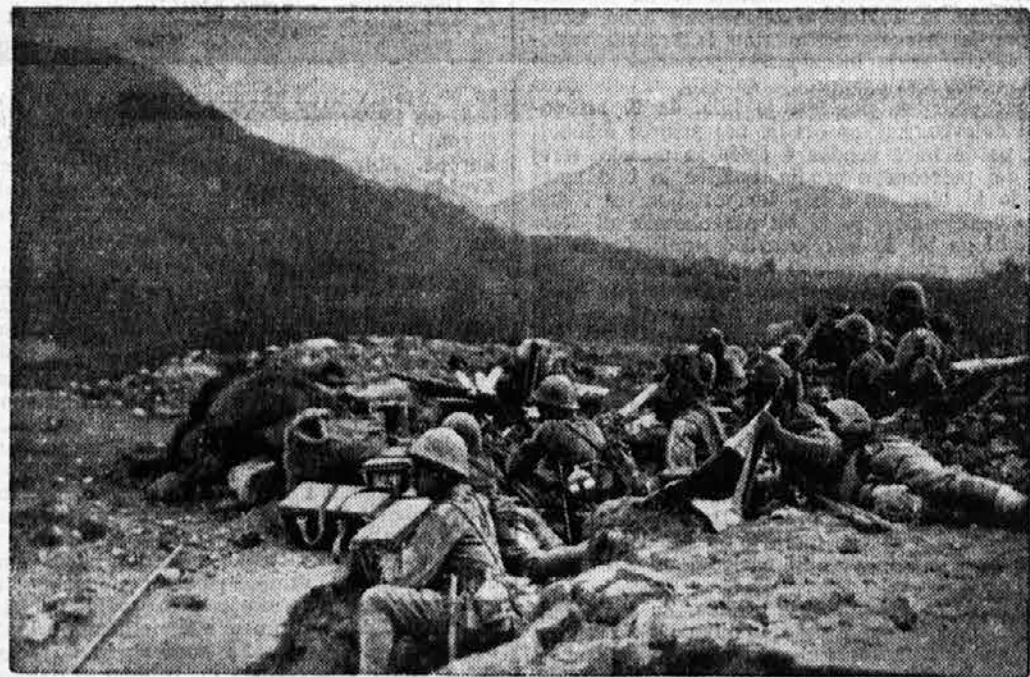
Dognali so tudi, da razni deli človeškega telesa po izdihu duše »žive« še nekaj časa svoje lastno življenje. Oči n. pr. žive še 30 minut po smrti; mišice v rokah in nogah 4 ure, kosti 3 dni, koža celo 5 dni. Ameriški znanstveniki so ugotovili, da je čisto mogoče jetra in ledvice mrtvecev brez škode vcepiti živcem, če njihova več ne delujejo v redu. Glavno je seveda, da so izposojeni deli zdravi; da ni oni umrli zaradi bolezni na njih.

Najdaljša avtomobilska cesta na svetu

Najdaljša avtomobilska cesta na svetu bo ona, ki bo zgotovljena v petih letih, to je pan-ameriška cesta, ki bo potekala ob poldnevni poti med Severno in Južno Ameriko. Dolga bo 28.000 km in je že danes že gotovo 15.000 km. Njena pot teče skozi 15 držav Srednje in Južne Amerike. Poteka pa skozi džungle in pragozde, potrebno je bilo tudi, da so naredili mnogo predorov.

Najmočnejše lokomotive v Evropi

Najmočnejše lokomotive v Evropi ima Švica. Gotthardske lokomotive vlečejo vlake s težo 1400 ton pri vzpetini 28 stopinj. Ena teh lokomotiv ima 8800 konjskih sil in so dolge 32 m. Težke pa so 246 ton in imajo hitrost 120 km na uro. V gradnji pa so nove električne lokomotive, ki bodo imele 12.500 konjskih sil, dolge bodo 35 m in težke 276 ton. Največja hitrost bo 130 km na uro.

Japonski vojaki s strojnimi postojankami v Sičavu.

Paul Heyse:

ANDREA DELFIN

Novela.

»Se nimam česa bati,« je dejal Andrea. »Če vam nisem nadležni, bi za trenutek stopil k vam.«
»K meni ste hoteli, ne da bi me poznali. S čim naj bi vam postregel poslanikov tajnik, vam bo zdaj toliko raje naredil opolnomočeni prijatelj.«

Andrea je zardel. Prvič je začutil zdaj vso poniževalnost maske, katero nosi pred odkritostnim možem, ki mu je po bežnem srečanju pred toliko leti zdaj epet prijateljsko stopil nasproti. Tržčanov potni list, ki ga je nosil v žepu, ga je tiščal kot svinčen utež. Toda spretnost, s katero je znal obvladovati svoje notranje boje, ga tudi tokrat ni pustila na cedilu.

»Samo nekaj sem hotel pozvedeti o neki nemški trgovini,« je dejal, »kajti tu v Benetkah imam zelo skromno službo pisarja, ki mora pustiti, da ga njegov gospodar notar porabi za najrazličnejše drobnarije. Ker pa v Bresciji nisem bil dosti na boljšem in se vam ni zdelo za malo biti s svojo materjo v moji družbi, se vam bom tudi tukaj bolj zaupljivo približal, predvsem mi morate povedati, kako se godi blagi gospe, katere častljivo podoba, njeno gniljivo ljubezen do vas in njeno veliko dobrotljivost napram meni še zdaj nosim v najbolj živem spominu.«

Mladenšč se je zresnil in vzdihnil. »Stopiva v mojo sobo,« je dejal. »Ondi bova zaupljiveje govorila.«

Andrea mu je sledil in prvi pogled, s katerim se je ozrl po prijetni sobi, je obvisel na veliki patelni sliki, ki je visela nad pisalno mizo. Spoznal je lesketajoče se oči in bogate lase Leonorine. Vsa zapletiva mehko mladiosti in objestnosti se je odražala s teh smehljajočih se ustnic.

Mladenšč je porinil dva stola k oknu, s katero se je nudil razgled na precej široki kanal, na

slikoviti most in na korno stran stare cerkve med hišami. »Pridite,« je dejal, »in kar po domače se naredite. Naj dam prineseti vino ali sladoled. Pa saj ne slišite. V to nesrečno podobo ste zaverovani. Veste, koga predstavlja? Poznate vzorec, cigar blede senca je komaj? Pa, kateri Benečan je ne bi poznal! Nicesar mi ne pravite o tej ženski. Vse vem, kar pripovedujete o njej, in vse verjamem in vendar vas popolnoma resno zagotavljam, da bi tudi vi ne mislili na vse to, ko bi stali pred njo, temveč bi samo Boga zahvalili, če bi vam bilo dano vsaj malo ohraniti mirno kri.«

»Je ta slika vaša last?« je vprašal Andrea po kratkem premoru.

»Ni; nekdo arčnejši jo je imel: lep in mlad Benečan, ki je bil, kot mi je sama priznala, njen mlak. Nepredvidnež pa se je spozabil, da je sklenil z menoj prijateljstvo. Za ta prestopke dela pokoro v pregnanstvu, moja kazen je pa ta, da mi je zapustil to sliko in da sem videl oči originala, ki so jokala za njim.«

Medtem ko je to pripovedoval, je stal pred sliko in jo ogledoval s sanjavo otožnim pogledom. Andrea ga je opazoval z najglobljim sočutjem. Ni bil lep ta njegov obraz, le zanimiv zaradi prepletanja mladeniško svežih potez z moško resnostjo in ognjevitostjo njegovih izrazov. Tudi iz kretanj sloke postave sta se očitala plemstvo in energija. Andreu je nehote ušel vzklík: »Vi, tudi vi, da morate ljubiti to žensko, ki vas je tako malo vredna!«
»Ljubiti?« je odvrnil Nemec s čudno mračnim glasom. »Kdo vam pa pravi, da jo ljubim, tako kot sem ljubil nekoč v Nemčiji in ki je edino vredno imena? Recite mi raje, da me je obsedla, da z jokom in stokom nosim njen jarem in verjemite mi, če vam priznam, da me je eram te slabosti, a vendar neizmerno uživam v njej. Nisem vedel poprej, kako ničeva je vsa zemeljska slast proti občutki, da si pustiti raniti tilnik s prostovoljno naloženim jarmom in da si zmožen topetati ves moški ponos za en sam nasmešek takihle oči.«

Obraz mu je pordel; šele zdaj je opazil, da

Andrea že davno več ne gleda slike, a ga zelo zaskrbljeno posluša.

»Dolgočasim vas,« je dejal Rosenberg, »govoriva o čem drugem! Kako ste se imeli medtem? Zakaj ste odšli iz Brescije?«

»Se nič mi niste povedali o svoji materi,« je namignil Andrea. »Kakšna gospa! Največji tuječ čuti, da jo mora spoštovati kot mater.«

»Govorite dalje,« je dejal oni. »Morda me bodo vaše besede osvobodile zlega časa, ki sem mu zapadel tukaj. Ni treba, da mi poveste kaj novega. Toda to, da od vas slišim, kakšna mati je in kakšnega nehalneža si je vzgojila z menoj, me bo morda spet pripravilo k svoji dolžnosti. Boste verjeli, da sem dobil od nje že tretje pismo, v katerem me roti, naj zapustim Benetke in pridem k njej na Dunaj. Sanja, da mi tu grozi nevarnost. Največje me čemur sem zapadel tukaj, pa ne slutiti, in vendar me ne zadržuje nič drugega kot ženska, ki bi se je za vse na svetu ne upal privesti v njeno čisto bližino. — Pa nič,« je nadaljeval, »da si ne bom preveč jemal k srcu: v resnici bi se mi težko posrečilo v tem trenutku izposlovati si dopust. Moj šef, grof, bi ugovarjal, češ da me ne more pogrešati, in prav zdaj je dosti takih opravil, ki bi bila njemu samemu težavna. Saj dobro veste, da smo tukaj nebulji gosti. Ne marajo se ozreti tja, odkoder bi utegnili groziti resnična nevarnost, temveč se pitajo s predodkom, da ima sila, ki jo zastopamo, svoje prete pri vseh sovražnostih, ki se v Benetkah odigravajo. Celo tako daleč so šli, da so nam napravili odgovornost za Venierjev umor, za dejanje, ki ga prav tako obojam iz dna svoje duše, kot imam njegovo povzročitelje za kratkovidne politike. — Le povejte vi sami, dragi prijatelj,« je nadaljeval z nebrzdano vneto, bržkone z namenom, da bi si pridobil v Benetkah enega zagovornika več, »le povejte, če količnik kaže, da bi dosegli cilj, to je zrušitev tribunala, na tak zločinski način. Pustiva moralno stran za trenutek pri miru: ali si je sploh mogoče misliti, da bi ostala tako široko razpredena zarota tukaj, v Benetkah, tako

dolgo skrita, kot bi morala, če bi hotela doseči oplazenje?«

»Teško,« je mirno odgovoril Andrea. »Kar vedo trije Benečani, ve tudi Svet desetih. Tem bolj čudno, da je tokrat tako slabo poučen.«

»In zdaj denite, da bi se zarotnikom le posrečilo, kar žele, da bi inkvizitorje, na kar pa ni misliti, kljub skrivnostnosti, ki jih obdaja, umorili drugo za drugim in da bi ne bilo moči na vse zadnje dobiti nikogar, ki bi tvegal svoje življenje za tako nevarno čast — kaj bi dosegli s tem? Aristokracija s tako nevarno organizacijo kot je beneška, potrebuje za svoj obstoj in varnost pred grozečim navalom ljudske volje kar moči krepkega jezika ne prestance diktature, ki bi se morala vedno znova ponavljati v blažji ali strožji obliki. Kje pa so elementi, iz katerih bi se lahko izoblikovala prava republika s svobodnimi uredbami? Pri vas imate kasto, ki zapoveduje, in drugo, ki se ji zapoveduje, na etotine suverenov in na tisoče podložnikov. Kje so pa meščani, brez katerih je svobodno meščansko življenje nesmisel? Vaši nobili so poskrbeli zato, da se mali človek nikdar ni povzpelo do meščanske zavednosti, do čuta odgovornosti in pravega, resničnega žrtvovanja za velike stvari. Plebejem niso dovolili, da bi se brigali za državne interese. Ker pa je vlada osemstotih tiranov preveč neokretna, nevedna in blebetava, da bi si v tujini ali doma mogla pridobiti mogočnega ugled, so ti gospodje raje usuznjili sami sebe in se sklonili pod jarem neodgovornega triumvirata, ki je izšel vsaj iz njihove srede. Rajši so videli, da so njihovi lastni člani brez zakona in pravice padali kot žrtev temu troglavemu maliku, kot pa da bi živeli pod okriljem pravic in zakonov, ki bi jih bili zenačili z ljudstvom.«

»To govorite o stvarih, kakršne so zdaj,« je vpadel Andrea. »Pa je treba, da ostanejo tako?«

Naročajte Slovenski dom!